

ZATONSKA BAŠTINA

IZLOŽBA ZATONSKE NARODNE NOŠNJE

Zaton 14. - 20. kolovoza, 2009.

ZATONSKA BAŠTINA

Starost zatonske pučke nošnje s obzirom na vrlo oskudne podatke ne može se točno odrediti. Trag šibenske kao i zatonske nošnje možemo slijediti samo po rijetkim i slabo poznatim likovnim prikazima. Najstariji likovni prikaz šibenske nošnje i kape nalazi se u crkvi Gospe Srimске, a datira iz 12. st. i prikazuje mladića i djevojku iz tog doba. Kroz stoljeća nošnja je bila izložena različitim utjecajima, ilirskom, venecijanskom, ali najmanje romanskom utjecaju. Izrazi koji se koriste za dijelove šibenske i zatonske nošnje ukazuju da je hrvatski grad Šibenik bio najmanje romanizirani grad na našoj obali. Nadošli Hrvati na tom području naišli su na neromanizirane Ilire od kojih su prihvatili mnoge običaje i nošnju. O tome nam govore mnogi epigrafski spomenici npr. u Rideru odnosno Municipium Riditarum delmatskim naseljima. Današnji izgled nošnje djelomično je zadržao izvorne detalje, jer se pod utjecajem mode mjenjala izvedba i materijali. Po kroju i funkciji njenih sastavnih dijelova nošnja je i dalje zadržala bitne karakteristike seoske nošnje Šibenskog kraja. Iz svakodnevnog života izišla je krajem 19 st. odnosno početkom 20. st. Razdoblje od 2. svjetskog rata pa do 70. godina 20 st. bilo je pogubno za zatonsku narodnu nošnju. Naši pretci dosljedni svojoj baštini pokapani su u nošnjama što je i bio jedan od razloga trajnog nestanka nošnji. Zahvaljujući pojedinim entuzijastima 70-tih godina 20. st. budi se svijest u zatonskom puku, te prema rijetkim starim predlošcima obnavlja se narodna nošnja i tako je otrgnuta zaboravu.

□□□□□□

□□□□□□□□

Melita Čoga

O blagdanu Sv. Roka, o kakvoj smotri ili nekom drugom godimentu, otvaraju se stare škrinje, škafetini i ormari gdje u mirisu lavande, dunje, naranče ili "finog" sapuna, miruje naša starinska nošnja.

S pomnjom pohranjena jednako tako s pomnjom se i budi. Izlazi na svjetlo dana i oživljena željom da se u njoj pokažemo, kreće u šetnju poljanom i rivom, pa u crkvu na misu ili u procesiju.

A onda okrene se kolo. Rastvori falde suknja panarica i u gipkom kretu Zatonke otkriva crvenu ili šarenu pedanu pod kojom se bijeli rakamana šotana, a u žešćem skoku provire i mudante na merlice. Svilen joj plastron čipkom mazi grudi a škuri šudar na tap obavlja glavu, pričvršćen na vijenac ispletene kose. I te pletenice što uokviruju lice složene u kolač, kunkun ili gavun podatne su za češljeve, zlatne igle i ukrasne špiode.

Nazrnjane modro-perle rećine ili one na lađicu ili pak obične čete, pa i one male zlatne tamburice, uvijek se nadmeću s uvojcima kose koja će bolje uljepšati uho. Zlatni špadun oko vrata na kojoj medaljun skriva dragu sliku i sjajan formar na prsima žene, iako rijetko, viđaju se u najsvečanijim zgodama, kako bi otkrili po neku tajnu o rastancima i ponovnim susretima zaljubljenih srdaca.

Svečan crn paletun pritegnut uz struk kao i svilena traveša na kamuf, količinom i kakvoćom ušivene čipke, otkriva ukus i status vlasnice.

I dok jednim okom znatiželjno pratim, vrcaju li se ono u kolu terluci i opanci, bičve i gumaši ili pak gospodski postoli od laka na tak i botunić, drugo oko bacam na mušku skupinu što žestoko igra na "muru". U bučnoj šijavici premeće se i kapa na glavi i šudarić u škašeli, a kitnjast koporan zapet na ramenu klizi po leđima sad na jednu sad na drugu stranu. Sva je sreća što košulju steže srebrenim krastavcima zabortunan đilet, jer kako se ispod tkanice i kaiša izvukla iz brageša mogla bi se i ona ispusti za izgubljenim puntima.

Za nježne duše, taknute krilom Amora u hladu pod murvom ili naslonjena na kamenu kolonu, u košuljama bijelim kao galebovi, odpočinju momci klapsku pismu, nakon što su odbotunali ogrcu pod vratom da im grlo ništa ne sputava.

I dok ih gledam tako obučene u crvenim kapama, bijelim košuljama i modrim bragešama, uvijek vidim mog pokojnog dida. A što god pivali u njihovoj pismi odzvanjaju mi didove riči, koji je u svoju potu vina, gladeći brk bugario:

Crven kapa na glavi se smije

Bila roba moje prsi grije

Modra boja noge obavije!

Eto, moje trobojnice mile!

Ah, da! U tom ehu nađem odgovor na pitanje: Zašto poštujem i ljubim to starinsko skromno, jednostavno ruho što nas resi a mi se njime dičimo? Ima danas i kvalitetnijeg ruha da nas čuva od studeni i štiti od žege. Ali ta stara zatonska nošnja u sebi čuva otisak i dah nekog dragog bića koje nam uz tijelo grije i dušu bojama našeg barjaka-mile nam trobojnice.

Za izložbu su korišteni eksponati iz obiteljskih zbirki: Genoveva Živković, Darko Cvitan, Mihovil Jurić, Dara Martinović, Vinko Crnica, Marijan Trcin, Dario Čoga, Petar Čoga, Marijana Antić, Mate Ivanda, Branimir Živković i Zdenka Čoga

Organizator izložbe Župa Sv. Jurja sa župnikom don Markom Gregićem

Izložbu pripremili: Melita Čoga

Mihovil Jurić

□ Elida Živković Pamić □